UN COPIL CU CES INTEGRAT ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE MASĂ
De la grădiniță la școală – când copilul își dorește să poată, dar nu reușește

Scriu aceste rânduri din perspectiva unui educator care a cunoscut un copil cu cerințe educaționale speciale, care l-a observat, l-a însoțit în activitățile zilnice și care, odată cu plecarea lui la școală, a început să-și pună tot mai multe întrebări.

Povestea unei fetițe...

Ana era o fetiță drăguță, slăbuță și mai mereu bolnăvicioasă. La prima vedere, părea un copil ca oricare altul. Însă, dacă petreceai mai mult timp în preajma ei, observai că avea anumite dificultăți. Părinții nu păreau pregătiți să le recunoască. Explicau că fetița avusese probleme la naștere sau că petrecea prea mult timp în fața telefonului și acesta era motivul pentru care se comporta diferit. Într-o zi, după ce fetița a avut o criză la grădiniță, am încercat să discut cu părinții. Mi-au spus că acasă nu face niciodată așa ceva. A trecut aproape jumătate de an până când au recunoscut că fetița avea certificat de orientare școlară și profesională pentru cerințe educaționale speciale.

O voi numi Ana, pentru a-i proteja identitatea. Am cunoscut-o, am observat-o și am încercat să-i înțeleg lumea. Ana nu era un copil care să caute compania celorlalți. Stătea lângă copii, dar se juca singură. Nu avea nicio prietenă apropiată, nu intra în jocurile celorlalți și nu părea să simtă nevoia de a participa la activitățile lor. Era prezentă printre copii, dar, de cele mai multe ori, rămânea în lumea ei. Îi plăceau foarte mult puzzle-urile, activitățile de construcție, desenul și coloratul. Putea petrece mult timp concentrată asupra acestor activități, care îi ofereau bucurie și, poate, un sentiment de reușită. Nu inițiia conversații, nu povestea, nu își exprima spontan dorințele și rareori căuta să comunice. Reținea foarte ușor versurile poeziilor, putea memora și reproduce, dar îi era greu să înțeleagă ceea ce învăța. Răspundea când era întrebată, însă nu reușea să povestească o întâmplare sau să explice ce simțea. În timpul activităților, o observam cum se uita la mine, apoi la colegi și încerca să facă ceea ce făceam noi. Uneori, aveam impresia că a înțeles cerința, dar, dacă nu eram lângă ea, se oprea. Avea nevoie să vadă, să i se arate din nou, să i se explice și să fie îndrumată pas cu pas. Nu știu cât înțelegea din toate lucrurile care se petreceau în jurul ei. Știu însă că avea nevoie de multă răbdare, de încurajare și de sprijin permanent.

Ana avea o nevoie pe care am ajuns să o cunosc foarte bine: **avea nevoie de mine.** Avea mereu nevoie de o îmbrățișare, de un zâmbet, de o privire care să-i transmită că este bine ceea ce face. Căuta validarea mea aproape în fiecare gest, în fiecare încercare. Uneori, un simplu *„Bravo, Ana!”*, un zâmbet sau o îmbrățișare erau suficiente pentru ca ea să continue. Dacă îi ofeream confirmarea că a reușit, chiar și atunci când reușita era una mică, chipul i se lumina. Parcă primea curaj să încerce din nou. La momentul somnului apăreau cele mai mari dificultăți. Nu îi plăcea să doarmă. Plângea, țipa, bătea din picioare și solicita să aibă pătuțul lângă educatoare. Dar nu lângă orice educatoare! Se atașase de mine. Pe mine mă căuta, pe mine mă accepta, în preajma mea se liniștea. Dacă eu nu eram prezentă, uneori refuza să intre în grupă și rămânea pe hol, așteptându-mă. A fost nevoie de foarte multă răbdare pentru ca, spre sfârșitul anului, să accepte și prezența celeilalte educatoare.

La grădiniță, am reușit să-i oferim un mediu în care să se simtă în siguranță. Nu era un copil care să termine toate activitățile, nu era un copil care să participe asemenea celorlalți, dar era copilul nostru. O încurajam, o sprijineam și ne bucuram de fiecare mică reușită. Pentru noi, progresul ei nu se măsura doar în fișe terminate sau în sarcini îndeplinite, ci și în momentele în care accepta să încerce, în clipele în care zâmbea, în pașii mici pe care îi făcea spre ceilalți. Și, pentru că avea aproape opt ani și se afla în grupa mare, a venit momentul plecării la școală. Atunci a început să mă urmărească o întrebare: **Oare ce va fi cu Ana?**

Plecarea de la grădiniță – pierderea unui loc în care se simțea în siguranță

Pentru un copil obișnuit, plecarea de la grădiniță înseamnă ghiozdan nou, rechizite, colegi, învățătoare și emoția începutului de școală. Pentru Ana, înseamnă mult mai mult. Înseamnă despărțirea de educatoarea de care s-a atașat, de sala pe care o cunoaște, de rutina zilnică, de locul

în care știe unde sunt jucăriile, unde este pătuțul și cine o ajută atunci când nu reușește. Eu mă întreb dacă cineva s-a gândit cât de greu poate fi pentru un asemenea copil să lase în urmă singurul loc în care a învățat să se simtă în siguranță.

- Oare va înțelege de ce nu mai este cu educatoarea ei?
- Oare va putea să se apropie de o persoană nouă?
- Oare va ști să ceară ajutor?
- Oare va găsi pe cineva care să-i înțeleagă privirea, gesturile, tăcerile și reacțiile?

La grădiniță, noi am învățat să o cunoaștem. Știam când este neliniștită, când are nevoie de apropiere, când trebuie să-i explicăm din nou și când trebuie pur și simplu să-i oferim timp. La școală, totul începe de la zero. Iar pentru un copil care se adaptează greu, schimbarea aceasta poate fi o adevărată încercare.

Prima confruntare cu școala

Să ne imaginăm prima zi de școală a Anei. Într-o sală de clasă nouă, printre chipuri necunoscute, Ana se așază timid în prima bancă. Are în mână un buchet de flori, pregătit pentru doamna învățătoare. În jurul ei sunt fetițe și băieți de șase și șapte ani. Ana are aproape opt ani, este mai mare decât ei ca vârstă, dar, la înfățișare, pare chiar mai mică: este slăbuță, firavă și are chipul unui copil care încă ar avea nevoie să fie ocrotit. Totul este nou. Sala de clasă, băncile, doamna învățătoare, colegii, vocile, agitația, regulile. Nu cunoaște pe nimeni. Niciun copil din grupa ei de la grădiniță nu este acolo. Toți sunt străini. Nu are lângă ea niciun chip familiar, nicio mână cunoscută pe care să o caute atunci când se simte nesigură. Cu ea a venit bunica. Mama a rămas acasă, având grijă de frățiorul ei, încă bebeluș, iar tatăl este plecat la muncă în Germania, pentru a asigura cele necesare familiei. Ana nu știe, poate, să înțeleagă toate aceste griji ale adulților. Ea știe doar că în acea dimineață a ajuns într-un loc nou, fără oamenii de care se simțea apropiată. Bunica este lângă ea, dar nu îi poate oferit întotdeauna căldura și încurajarea de care are nevoie. Uneori îi reproșează că nu poate, că nu se descurcă, că frații ei reușesc lucruri pe care ea nu le poate face. Poate că Ana nu înțelege toate cuvintele, dar simte dezamăgirea din glasul celor mari. Iar un copil care deja se luptă să înțeleagă lumea din jurul lui nu are nevoie să i se amintească mereu ce nu poate. Are nevoie să i se arate că poate, chiar dacă în felul și în ritmul său. O văd în prima bancă, cu buchetul de flori în mâini, privind când la doamna învățătoare, când la copiii din jur. Poate că zâmbește timid. Poate că nu știe ce urmează să se întâmple. Poate că își strânge degetele în jurul buchetului sau caută în buzunar o mică piesă de puzzle adusă de acasă, un mic obiect de siguranță, o ancoră tăcută de care se agață într-o lume complet străină. Poate că așteaptă să i se spună ce are de făcut, așa cum se întâmpla la grădiniță, când eram lângă ea și îi explicam, uneori de mai multe ori, fiecare pas. Și mă întreb: oare la ce se gândește Ana în acele clipe? Poate că îi este dor de grupa ei, de jucăriile cunoscute, de puzzle-urile pe care le îndrăgea, de masa la care desena și colora, de locul în care știa unde să găsească fiecare lucru. Poate că îi caută cu privirea pe foștii colegi, fără să înțeleagă de ce nu sunt acolo. Și poate, mai ales, îi este dor de educatoarea ei. De cea care o lua în brațe când îi era greu. De cea care îi zâmbea atunci când reușea să așeze corect o piesă de puzzle, să termine un desen sau să construiască ceva. De cea care nu o certa pentru că nu înțelegea din prima și care îi repeta cerința ori de câte ori era nevoie. De cea care îi spunea că este bine, că poate încerca din nou și că nu trebuie să se teamă. La grădiniță, Ana știa că, dacă se oprește, cineva va veni lângă ea. Dacă nu înțelege, cineva îi va arăta. Dacă plânge, va primi o îmbrățișare. Dacă îi este teamă, va găsi un chip cunoscut care să o liniștească. Dar acum eu nu mai sunt acolo… Nu mai sunt lângă banca ei. Nu mai pot să-i ating ușor umărul și să-i spun: *„Hai, Ana, încearcă! Sunt aici!”*. Nu mai pot să-i ofer acel zâmbet care, de atâtea ori, o ajuta să meargă mai departe…

Începe școala. Pentru ceilalți copii, este începutul unei aventuri frumoase, al unei etape noi, pline de descoperiri. Pentru Ana, mă întreb dacă nu cumva este și începutul unei lupte pe care nu știe încă să o ducă. Oare va înțelege ce i se cere? Oare va avea curajul să întrebe? Oare va ști să spună când nu poate? Oare cineva va observa că privește în jur încercând să copieze gesturile colegilor, pentru că nu a înțeles cerința? Oare cineva îi va oferi timpul de care are nevoie? Mi-aș dori ca, în acea primă zi, cineva să privească dincolo de buchetul de flori și de uniforma de

școlăriță. Să vadă copilul timid din prima bancă, care nu are nevoie să fie comparat cu ceilalți, ci înțeles. Să vadă un copil care își dorește să reușească, dar pentru care lucrurile simple pot deveni uneori atât de dificile.

Pentru Ana, începutul școlii nu înseamnă doar un ghiozdan nou, caiete și manuale. Înseamnă despărțirea de locul în care se simțea în siguranță, de oamenii care îi cunoșteau nevoile și de persoana în care avea cea mai mare încredere. Iar eu, educatoarea care a învățat să-i citească uneori nevoile dintr-o privire, rămân cu o întrebare care nu-mi dă pace: **Cine îi va oferii Anei, la școală, îmbrățișarea, răbdarea și încurajarea de care are atât de multă nevoie?**

Furtuna senzorială și lupta nevăzută

Să ne imaginăm prima zi în care Ana se așază în bancă alături de colegii ei, dar nu reușește să facă ceea ce fac ei. Învățătoarea le explică o sarcină. Copiii înțeleg, deschid caietele, iau creioanele și încep să lucreze. În câteva minute, primele fișe sunt terminate. Ana privește foaia. Se uită la colegul din dreapta; se uită la cel din stânga; se uită la învățătoare. Nu știe ce are de făcut. Poate că încearcă să-și amintească ce a spus doamna. Poate că recunoaște imaginile, dar nu înțelege cerința. Poate că a auzit explicația, dar nu a reușit să o transforme într-o acțiune. Învățătoarea vine lângă ea și îi explică din nou. Cu blândețe, îi arată ce trebuie să facă. Ana începe. Pentru câteva momente, pare că lucrurile merg bine. Dar, imediat ce adultul se îndepărtează, se oprește din nou. Nu știe cum să continue. Ridică privirea și cere ajutor. Învățătoarea revine, îi explică încă o dată, îi arată, o îndrumă. Pleacă din nou la ceilalți copii. Ana se oprește din nou și tot așa. Oare ce se petrece în mintea ei? În acele momente, pentru Ana, mediul din clasă poate deveni o adevărată **furtună senzorială**. Zgomotul băncilor mutate, fâșâitul foilor, vocile suprapuse ale colegilor și lumina puternică nu sunt doar detalii de fundal — sunt un val sonor care o copleșește. Când nu înțelege ce are de făcut, lumea din jur devine prea zgomotoasă, prea rapidă, prea grea. Clopoțelul, care pentru alții anunță joaca, pentru ea poate suna ca o alarmă ce o blochează complet. Poate că vede că ceilalți lucrează și își dorește și ea să facă la fel. Poate că vrea să termine, dar nu știe cum. Poate că înțelege că este nevoie să lucreze, dar nu reușește să ducă sarcina la capăt. Și aici este una dintre cele mai mari suferințe ale unui copil cu dificultăți de învățare: **să își dorească să reușească și să nu poată.**

Noi, adulții, vedem o fișă neterminată. Vedem o sarcină pe care copilul nu a realizat-o. Vedem că are nevoie de ajutor. Dar oare vedem lupta lui? Vedem că încearcă? Neputința Anei nu se vede întotdeauna în cuvinte sau în plâns direct. Se vede în felul în care își strânge creionul în mână până i se albesc degetele, fără să poată așterne un rând. Se vede în privirea fixată pe un colț de bancă, în legănatul discret sau în felul în care își lasă umerii în jos, încercând parcă să devină invizibilă pentru a se proteja. Când cuvintele îi lipsesc, corpul ei este singurul care strigă: *„Mi-e greu, nu mă descurc, ajutați-mă!”* Vedem frustrarea care se adună de fiecare dată când nu înțelege, când se blochează, când trebuie să ceară din nou ajutor? Se aude clopoțelul. Ora s-a terminat. Colegii au predat fișele. Unii au lucrat cinci minute. Alții au avut nevoie de zece. Ana abia a rezolvat prima cerință. Fișa ei a fost adaptată. Cerințele au fost simplificate, i s-a explicat de mai multe ori și totuși, nu a reușit. Poate că, în acel moment, nu înțelege de ce toți ceilalți au terminat și ea nu. Dar vede. Vede că toți se ridică, își strâng lucrurile, își arată lucrările. Vede că ea a rămas în urmă. Ana citește micro-semnalele din jur cu o sensibilitate dureroasă: simte oftatul discret al adultului obosit, vede gestul colegului care își trage foaia mai aproape de el sau sprâncenele încruntate ale celor din jur. Înainte ca cineva să-i spună că a greșit, ea a simțit deja asta. Iar fiecare astfel de detaliu îi confirmă tăcut că nu este ca ei. Și aude râsete. *„Las-o pe Ana, că este bolnavă!”* Poate că acești copii nu înțeleg cât de mult rănesc, dar Ana aude. A vedea și a auzi poate fi uneori suficient pentru ca un copil să simtă că nu este dorit.

Frustrarea de a fi mereu copilul care nu reușește

Cred că aici ar trebui să ne oprim puțin. Noi, adulții, vorbim mult despre ceea ce nu poate face un copil cu CES. Vorbim despre întârzieri, dificultăți, adaptări, obiective individualizate, planuri de intervenție și certificate. Îi analizăm progresul, îi evaluăm competențele și încercăm să găsim soluții pentru a-l ajuta să țină pasul cu ceilalți.

Dar vorbim prea puțin despre ceea ce simte el.

- Cum se simte un copil care, în fiecare zi, vede că ceilalți pot, iar el nu reușește?
- Cum se simte când învățătoarea îi explică de trei, de patru ori, iar el tot nu înțelege?
- Cum se simte când știe că trebuie să termine o activitate, dar nu știe care este următorul pas?
- Cum se simte când toți copiii au terminat, iar el încă așteaptă ca cineva să vină lângă el și să-l ajute?
- Cum se simte când colegii râd de el?
- Cum se simte când niciun copil nu vrea să se joace cu el?
- Cum se simte când, în pauză, iese în curtea școlii și are impresia că toate privirile sunt îndreptate spre el, că este privit ca și cum ar fi ceva în neregulă cu el?
- Cum se simte când aude șoapte, când simte că ceilalți vorbesc despre el pe la spate?
- Cum se simte când trăiește într-o lume care pretinde că toți trebuie să fie la fel, într-o lume în care diferența lui pare să fie o vină?
- Cum se simte când începe să creadă că nu este suficient de bun, că nu corespunde, că nu se ridică la standardele pe care ceilalți le ating atât de ușor?
- Cum se simte când încearcă din nou și din nou să facă ceva, dar primește în schimb râsete, priviri ironice și comparații?

Oare ajunge să-și dorească să dispară pentru o clipă? Să închidă ochii și, atunci când îi deschide, să fie și el ca ceilalți? Să poată înțelege, să poată scrie, să poată termina la timp, să poată alerga în pauză fără să fie privit diferit? Poate că nu ne va spune niciodată toate aceste lucruri. Poate că va tăcea. Poate că va refuza să mai încerce. Poate că va spune că nu vrea să meargă la școală. Dar, dincolo de toate acestea, există un copil care are nevoie să fie văzut, ascultat, înțeles și acceptat.

Un copil cu CES nu are nevoie doar de sarcini adaptate și de obiective diferențiate. Are nevoie să simtă că aparține. Că este dorit în grup. Că nu este o povară. Că nu trebuie să fie ca ceilalți pentru a merita respect, prietenie și iubire. Și poate că cea mai importantă întrebare pe care ar trebui să ne-o punem noi, adulții, nu este *„Ce nu poate face acest copil?”*, ci: **„Ce putem face noi pentru ca acest copil să nu se mai simtă singur într-o lume în care ar trebui să aibă loc și el?”**Poate că nu știe să spună: *„Sunt frustrată!”*. Poate că nu poate formula: *„Mă simt neputincioasă pentru că nu reușesc să fac ceea ce fac ceilalți!”*. Dar asta nu înseamnă că nu trăiește emoții. Poate că se înfurie, poate că plânge, poate că refuză să mai lucreze. Poate că aruncă creionul, rupe foaia sau se retrage în sine. Iar noi spunem uneori: *„Nu vrea!”*, *„Nu este atentă!”*, *„Nu cooperează!”*, *„Nu are răbdare!”*.

Dar dacă nu este vorba despre faptul că nu vrea? Dacă pur și simplu nu poate? Dacă a încercat atât cât a putut, iar acum este copleșită de o sarcină pe care nu știe să o rezolve? Un copil care nu reușește nu are întotdeauna cuvintele necesare pentru a-și explica neputința. Uneori, neputința lui se transformă în plâns, în agitație, în tăcere sau în refuz.

Și mă întreb: câți dintre acești copii sunt certați pentru comportamente care, de fapt, ascund o suferință? Câți sunt comparați cu ceilalți? Câți aud că nu sunt atenți, că nu lucrează, că sunt leneși, că nu se străduiesc suficient? Oare câți dintre ei ajung să creadă că sunt incapabili?

Cea mai grea lecție nu este cititul. Este să înveți că ești diferit.

Ana va observa că ceilalți copii încep să citească. Că scriu cuvinte, rezolvă exerciții, răspund la întrebări și termină activitățile. Ea va avea în continuare nevoie să i se arate, să i se explice, să fie ghidată. Poate că într-o zi va reuși să facă singură un exercițiu. Poate că în altă zi nu va mai reuși nici ceea ce făcuse cu o zi înainte. Pentru ea, învățarea nu este un drum drept. Este un drum cu pași mici, cu opriri, cu reveniri și cu multe momente în care are nevoie de ajutor. Dar copiii cresc. Încep să observe cine știe și cine nu știe, cine poate și cine nu poate. Ana poate deveni copilul care nu este ales în echipă, copilul care rămâne singur în pauză, copilul care nu știe să intre într-un joc, copilul de care ceilalți râd. Și atunci, poate, cea mai mare durere nu va mai fi faptul că nu știe să citească. Va fi faptul că nu are cu cine să se joace. Că nimeni nu o așteaptă în pauză. Că nimeni nu îi spune: *„Vino lângă mine!”*. Că atunci când vorbește, ceilalți nu au răbdare să o

asculte. Că atunci când încearcă să participe, este privită ciudat. Și poate că, încet-încet, va începe să se retragă și mai mult. Nu pentru că nu își dorește prieteni, ci pentru că a învățat că apropierea celorlalți poate aduce și respingere. Oare nu aceasta este una dintre cele mai triste forme ale excluderii? Să îți dorești să aparții unui grup, dar să nu știi cum să ajungi la el și să nu găsești pe nimeni care să te ajute?

Ce vede educatoarea și ce mă doare cel mai mult

Scriu aceste rânduri și mă întorc cu gândul la zilele petrecute alături de Ana. Îmi amintesc cum mă căuta, cum aștepta să fiu lângă ea, cum se liniștea atunci când mă vedea. Îmi amintesc cum îi plăceau puzzle-urile, cum repeta versurile poeziilor și cum încerca să facă ceea ce făceau colegii. Poate că pentru unii erau lucruri obișnuite. Pentru mine, erau momente în care vedeam că Ana poate, dar are nevoie de altfel de sprijin, de alt timp și de multă răbdare. La grădiniță, am putut să o încurajez, să o ajut și să îi ofer un spațiu în care să nu se simtă permanent în urma celorlalți. Dar școala vine cu alte cerințe. Învățătoarea are 28 de copii. Fiecare are nevoie de atenție. Ana are nevoie ca cineva să stea lângă ea, să îi explice, să îi arate și să verifice dacă a înțeles. Nu este ușor nici pentru învățătoare. Nu este suficient să îi spunem să aibă răbdare. Răbdarea nu poate înlocui sprijinul specializat, timpul și resursele de care are nevoie un copil cu CES. Mă întreb dacă Ana va avea profesor de sprijin, dacă activitățile vor fi adaptate cu adevărat, dacă va exista cineva care să o ajute să înțeleagă și să participe, nu doar să fie prezentă în clasă. Mă întreb dacă învățătoarea va avea timpul necesar să o cunoască, să-i înțeleagă reacțiile și să descopere ce o ajută. Și, mai ales, mă întreb dacă cineva va avea grijă de sufletul ei. Pentru că un copil poate fi prezent fizic într-o clasă și, în același timp, să fie singur în mijlocul celorlalți.

Oare ce este în sufletul ei când ajunge acasă?

Îmi imaginez că Ana se întoarce acasă după o zi în care nu a reușit să termine fișa. Poate că mama o întreabă ce a făcut la școală. Poate că Ana nu știe să povestească. Poate că nici nu poate explica de ce este tristă. Poate că mama este obosită, preocupată de ceilalți copii și de grijile casei. Poate că nici ea nu știe cum să o ajute să treacă peste toate aceste momente. Nu știm ce gândește cu adevărat. Nu putem vorbi în locul ei. Dar putem să ne imaginăm cât de greu este pentru un copil să simtă că nu reușește, fără să poată explica de ce. Poate că, atunci când vede că frații ei pot face anumite lucruri singuri, se întreabă de ce ea are nevoie de ajutor. Poate că, atunci când mama îi spune că trebuie să încerce din nou, ea chiar încearcă, dar nu știe cum. Poate că își dorește să fie lăudată, să audă că a făcut ceva bine, să simtă că și ea poate aduce bucurie cuiva. Și poate că, uneori, plânge în tăcere. Nu pentru că nu vrea să învețe. Nu pentru că nu vrea să aibă prieteni. Nu pentru că nu vrea să fie asemenea celorlalți. Ci pentru că își dorește toate aceste lucruri și nu știe cum să le obțină.

Integrarea nu înseamnă doar să îl așezăm într-o bancă…

Nu sunt împotriva integrării copiilor cu CES în învățământul de masă. Dimpotrivă, cred că fiecare copil trebuie să aibă șansa de a fi printre ceilalți, de a se juca, de a învăța și de a se simți parte a unei comunități. Dar mă întreb dacă este suficient să îl înscriem într-o clasă obișnuită și să spunem că este integrat.

- Oare este suficient să îi dăm o fișă mai ușoară, în timp ce ceilalți copii lucrează independent?
- Oare este suficient să îi explicăm de mai multe ori, dacă el are nevoie de sprijin permanent?
- Oare este suficient să îi spunem că este la fel ca ceilalți, când în fiecare zi el trăiește sentimentul că nu poate face ceea ce fac ei?

Incluziunea trebuie să însemne mai mult. Trebuie să însemne activități adaptate, sprijin individualizat, profesori pregătiți, colaborare cu familia și specialiștii, dar și un colectiv în care copilul să nu fie ridiculizat sau exclus. Trebuie să ne preocupăm nu doar de ceea ce învață copilul, ci și de ceea ce simte. Să îi învățăm pe ceilalți copii să nu râdă atunci când un coleg greșește, să nu îl respingă pentru că vorbește diferit, să nu îl considere mai puțin valoros pentru că are nevoie de ajutor. Și trebuie să avem curajul să recunoaștem că nu toți copiii au aceleași nevoi și că nu

există o singură soluție potrivită pentru toți. Unii copii pot progresa foarte bine în învățământul de masă cu sprijinul adecvat. Alții au nevoie de servicii și forme de educație mai specializate. Important este să alegem în funcție de nevoile reale ale copilului, de dezvoltarea lui și de binele său, nu doar de dorința adulților de a bifa o integrare.

Ce își dorește Ana?

Cred că Ana nu își dorește să fie prima din clasă. Nu își dorește să termine fișa înaintea colegilor. Nu își dorește să știe tot ce știu ceilalți. **Își dorește să poată.** Să poată înțelege ce are de făcut. Să poată termina și ea o activitate. Să poată răspunde fără teamă. Să poată vorbi și să fie ascultată. Își dorește să aibă o prietenă care să nu râdă de ea atunci când pronunță greșit un cuvânt. Își dorește să fie chemată la joacă. Își dorește să nu mai fie mereu copilul care are nevoie de ajutor. Își dorește să audă și despre ea: *„Bravo, Ana! Ai reușit!”*. Poate că își dorește, măcar pentru o zi, să nu mai fie nevoită să observe că ceilalți pot și ea nu. Și cred că aceasta este cea mai dureroasă parte a poveștii: faptul că un copil poate ajunge să își dorească să nu mai fie diferit, deși nu a ales niciodată să fie astfel.

În loc de încheiere – un gând de educatoare

Nu știu cum va fi drumul Anei la școală. Nu știu dacă va reuși să se adapteze, dacă va găsi copii care să o accepte sau dacă va întâlni adulți care să aibă timp să îi înțeleagă lumea. Dar știu că nu ar trebui să fie nevoită să lupte singură. Și mai știu că, dincolo de fiecare certificat CES, de fiecare fișă adaptată și de fiecare obiectiv educațional, există un copil care simte, care se bucură, care se întristează, care se frustrează și care își dorește să fie iubit.Noi, educatorii, îi vedem adesea pe acești copii în momentele lor de reușită și în momentele lor dificile. Îi vedem cum încearcă, cum repetă, cum se opresc, cum cer ajutor, cum se bucură pentru lucruri care altora li se par mărunte. Și poate că tocmai de aceea ne este atât de greu să ne despărțim de ei fără să ne întrebăm ce îi așteaptă mai departe.

Mi-aș dori ca Ana să nu ajungă să creadă că este mai puțin valoroasă decât colegii ei. Mi-aș dori să nu se teamă de fiecare dimineață, să nu plângă pentru o fișă neterminată și să nu se întrebe mereu de ce ea nu poate. Mi-aș dori să întâlnească o învățătoare care să îi vadă și reușitele, nu doar dificultățile, și colegi care să îi ofere prietenie, nu compătimire sau ironie. Mi-aș dori ca, într-o zi, să vină acasă și să poată spune: *„Astăzi m-am jucat cu o fetiță. Astăzi am reușit și eu să fac exercițiul. Astăzi doamna m-a felicitat.”*

Poate că pentru alți părinți și educatori acestea sunt lucruri obișnuite. Pentru Ana ar putea fi cele mai frumoase victorii.

Iar eu, ca educatoare, nu îmi doresc să fie prima din clasă, nici să fie asemenea celorlalți. Îmi doresc doar să nu sufere pentru că este diferită. Să nu se simtă singură. Să nu ajungă să creadă că nu este suficient de bună. **Nu vreau ca Ana să învețe să fie ca ceilalți. Vreau ca ceilalți să învețe să o accepte pe Ana.**Pentru că un copil cu CES nu are nevoie să i se amintească în fiecare zi ce nu poate. Are nevoie să fie ajutat să descopere ce poate. Are nevoie să fie încurajat atunci când reușește, înțeles atunci când nu poate și acceptat în fiecare zi, nu doar atunci când are rezultate. Iar dacă, la sfârșitul unei zile de școală, Ana nu a terminat fișa, dar a reușit să zâmbească, să se joace cu un coleg și să plece acasă fără să se simtă mai puțin decât ceilalți, poate că și aceasta este o zi în care educația și-a îndeplinit misiunea. Pentru că, uneori, cea mai mare reușită a unui copil nu este ceea ce a scris pe o fișă, ci ceea ce a reușit să păstreze în suflet: bucuria de a învăța, curajul de a încerca și încrederea că este acceptat.

„Incluziunea nu înseamnă doar să îi oferim unui copil un loc într-o bancă, ci să îi oferim un loc în sufletul clasei — să nu îl învățăm să fie ca ceilalți, ci să îi învățăm pe ceilalți să îl accepte așa cum este.”

BIBLIOGRAFIE:

- Gherguț, A. (2016). Educație incluzivă și pedagogia diversității. Editura Polirom, Iași.
- Gherguț, A. (2013). Sinteze de psihopedagogie specială. Editura Polirom, Iași.
- Cucoș, C. (2006). Psihopedagogie. Editura Polirom, Iași.